

Jenta i sofaen
JON FOSSE

Jenta i sofaen

av Jon Fosse

NB Rana
Depotbiblioteket

Instruktør: Morten Borgersen
Scenograf: Olav Myrtnvedt

Lysdesigner: Arne Kambestad
Dramaturg: Kirsten Broch

Med:

Kvinnen:	BRITT LANGLEIE
Jenta:	KJERSTI SANDAL
Møren:	RAGNHILD GUDBRANDSEN
Søster som ung:	TONJA SANBORN
Søster som voksen:	RAGNHILD HIORTHØY
Mannen:	GERALD PETERSEN
Onkelen:	EVEN LYNNE
Faren:	ARNE JACOBSEN

Inspisient: Carl Mehl
Rekvisitør: Dorthe M. Keyser
Sufflør: Marit Sognnes

Forlag: Colombine Teaterforlag

Norgespremiere Lille Scene 19. september 2003
Forestillingen varer ca. 1 t. og 20 min. Ingen pause.

Kjære publikum

I høst spiller teatret to av sine tidligere husdiktere: Henrik Ibsen (på Det Norske Theater 1851-57) og Jon Fosse (som debuterte på Lille Scene med *Og aldri skal vi skiljast* i 1994).

De er vår fremste eksport til verdensdramatikken. Fosse ble siste året spilt på 76 scener i Europa og Ibsen spilles hver måned et sted i verden.

Det er ingen selvfølge for alle land å ha slike dramatikere og diktere.

Kveldens Norgespremiere handler om hvem man blir og hvordan. Kvinnen i stykket er som en slags regissør i sitt eget liv slik hun rekonstruerer sin barndom for å forstå.

Vi har vel alle både en motstand og et behov for å minnes. Det kan være vanskelig og det kan by på mange omveier og sterke følelser. Å huske er selvrefleksjon. Å glemme kan man bli skadet av?

"Men det er jo litt slik likevel at alt som har vore framleis er der utan at det er der" sier Kvinna i kveldens stykke.

Å arbeide med Fosses landskap, personer og språk er som å åpne glemte dører. Og å kjenne på et stort savn og en slags sjenanse for den virkelige intimitet.

"Et liv er ikke det som har hendt et menneske, men hva en husker og hvordan en husker det"

(G.Garcia Marquez)

God fornøyelse.

Morten Borgersen
Teatersjef

Jenta i sofaen

Av Leif Zern

Jon Fosses pjäser är i bästa mening svåra att sätta fingret på, och *Jenta i sofaen* är inget undantag, tvärtom. Jag minns de tankar som trängdes i mitt huvud efter urpremiären i Edinburgh förra sommaren. Det var på samma gång en Fosse jag kände igen och något nytt som gjorde anspråk på att bli taget på allvar. Det välbekanta hade med teaterspråket att göra: den fint rytmiserade dialogen, med pauser och upprepningar som fick tystnaden mellan orden att anta en egen skepnad.

Det nya i *Jenta i sofaen* var en oväntad rörelse i en annan och delvis motsatt riktning, som om författaren efter ett decennium som framgångsrik dramatiker hade känt behov av att närma sig ett sätt att skriva som hans kritiker ofta har uppfattat som antitesen till hans eget idiom. Den kvinnliga huvudpersonen i stycket är konstnär och står på scenen omgiven av sina målningar, stora dukar som hon är missnöjd med av skäl som leder oss rätt in i Fosses tänkande: hon lyckas bara – säger hon i en central replik –

måla det hon ser, inte det osynliga i livet, det som försvinner och blir till.

Handlingen är uppdelad i två tidsplan, ett nu och ett då. Det gäller även titelpersonen, som vi möter i två uppenbarelser, som ung flicka och som vuxen kvinna. Pjäsen börjar med att kvinnan lägger ifrån sig penseln och – som det heter i en scenanvisning – "ser Jenta sitje der i sofaen". De ser på varandra över den avgrund av tid som skiljer dem åt, och det som följer är en berättelse om hur detta barn har formats av det hon varit med om.

Scenanvisningarna är fulla av detta "ser", och vad flickan och publiken bland annat får se är hur hennes mor är otrogen med hennes farbror (fadern, som är sjöman, vistas långt borta från hemmet). Det är ett Hamletdrama, fast med en tonårsflicka i prinsens roll. Därför växer hon upp med två handikapp: hon misslyckas som konstnär och skadas i sitt känsloliv.

Ett liknande tema – barnet som offer – har Jon Fosse utvecklat både tidigare och på senare år, bland annat i *Besøk* och i *Dødsvariasjonar*. Men han har aldrig gjort det med samma tydlighet som i *Jenta i sofaen*, och med tydlighet menar jag egentligen förklaringar.

Det heter ofta om Fosse att han är ointresserad av psykologi, och det är naturligtvis inte sant. Hur skulle man kunna förstå det som utspelar sig i *Nokon kjem til å komme* utan att ta hjälp av svartsjukans psykologi? Vad är *Mor og barn* annat än ett slags psykoanalytiskt färgad skildring av en relation som ytterst tycks handla om övergivenhet och föräldrarivalitet?

Men effekten av hans sätt att skriva döljer i regel detta förhållande. Det konfliktmönster vi förknippar med det psykologiska dramat – från Ibsen och Strindberg till O'Neill och Lars Norén – saknas i Fosses pjäser, där konflikterna sällan laddas

ur och där utvecklingskurvan viker av i stället för att kulminera. Det klassiska schemat brukar följa det grekiska dramats peripeti och försoning. När sonen går sin väg i slutet av *Mor og barn* är det snarare en konflikt som rinner ut i sanden.

Vill man jämföra Norén och Fosse, kan man säga att Noréns personer är aggressiva och vill döda varandra, medan Fosse skriver om människor som är depressiva och vill ta livet av sig själva.

Ingenting av detta saknas i *Jenta i sofaen*, där till och med nuet ger intryck av att utspela sig i drömmens och minnets perspektiv. Precis som i några av sina senaste och rikast orkestrerade pjäser löser författaren upp kronologin och låter de döda tala med de levande som om varken rum eller tid utgjorde något hinder. Men här – i det nya stycket – faller ett annat och skarpare ljus över handlingen. Jag tänker omedelbart på Ibsens *Lille Eyolf*, där de vuxnas sexualitet är en bidragande orsak till ett barns död. Kvinnan i *Jenta i sofaen* tar visserligen inte sitt liv, men hennes trauma liknar Eyolfs – hon får uppleva hur föräldrarna i kärleksakten glömmet sitt barn och i någon mening av ordet dömer det till "döden".

Så direkt har Fosse aldrig tidigare gestaltat ett orsakssammanhang i sina pjäser, och man kan fråga om *Jenta i sofaen* innebär ett nytt steg i författarskapet, i riktning mot en mer deciderad psykologi. Jag tror att frågan är överdriven. Men den accentuerar att det finns en drivkraft i hans dramatik som kommer sig av att han rör sig i närheten av en klassisk problematik vars gränser han prövar med olika mått av distans; ofta genom att negera dem, här genom att gå den psykologiska konflikt dramaturgin tydligare till mötes.

Man får emellertid inte glömma att det sexuella temat i *Jenta i sofaen* bara är ett flera. Det är sammanflätat med en konstnär-problematik som inte behöver förklaras med något barndomstrauma, det är vidare än så och kan sammanfattas i den gåta som denna gripande pjäs lämnar efter sig – hur undgår man att bli ett med det man ser?

RAGNHILD GUDBRANDSEN
er Moren

Ragnhild er kjent fra både revy, teater, film- og radio-produksjoner. Hun har hatt flere oppgaver på Den Nationale Scene, bl.a. i *Anne Franks Dagbok* av Frances Goodrich og Albert Hoekett (1998), *Romeo og Julie* av William Shakespeare (1999) og *Erasmus Montanus* av Ludvig Holberg (2000), *Heksene* av Roald Dahl (2001-02), kabareten *Jo, jo - bevares vell!* (2002) og Gunnar Staalesens *1900: Maskespill/ 1900/Maskefall*, 2002 -03.

RAGNHILD HIORTHØY
er Søsteren som voksen

Ragnhild gikk ut av Statens Teaterhøgskole i 1960 og har vært tilknyttet bl.a. Oslo Nye Teater, Nationaltheatret, Trøndelag Teater, Rogaland Teater og ansatt ved Den Nationale Scene siden 1983. Her har hun spilt nyere dramatikk som Løveid og Fosse til klassiske roller hos Shakespeare, Holberg og Ibsen. Hun er sist kjent fra *Hvem er Earnest?* av Oscar Wilde, *Påske* av August Strindberg, *Heksene* av Roald Dahl (alle 2001), *De rettferdige* av Albert Camus, *Dumme konger og grimme troll* (begge 2002) og *Det kalde hjertet* av Astrid Saalbach (2003).

ARNE JACOBSEN er Faren

Arne Jacobsen har vært ansatt ved Den Nationale Scene siden debuten i 1957. Han har gjort et bredt rollefag på Bergensscenen i over 175 roller, fra Holberg og Ibsen til Hamsun og Fosse. Arne Jacobsen har også hatt oppgaver som regissør, bl.a. for *Anne Franks dagbok* (1973) og *Odd Selmers Spill* (1974) og *Dobbeltspill* (1979). Sist spilte han i *Vinterberg/ Rukov/ Hr. Hansens Festen* (2002).

BRITT LANGLIE er Kvinnen

Britt Langlie har sin utdanning fra Statens Teaterhøgskole og som elev ved Trøndelag Teater, og har siden vært tilknyttet nevnte teater, Det Norske Teatret, kabareter, film, TV, radio. Blant rollene hun har spilt er tittelrollen i musikkspillet *Piaf*, Emily Dickinson i *Alltid kvitkledd*, Ragnhild i Fjernsynsteatrets serie etter Duuns *Medmenneske*, Josefine Torsøien i *Bør Børson Jr.*, Milja i *Ungen* og *Mor Aase* i *Peer Gynt*, samt en rekke andre roller på film og teater. Høstens rolle i *Jenta i sofaen* er første rollen hun gjør på Den Nationale Scene.

EVEN LYNNE er Onkelen

Even Lynne gikk ut fra Statens Teaterhøgskole i 1997 og debuterte samme år på Trøndelag Teater. Han har senere vært tilknyttet Nationaltheatret, Agder Teater, film og TVproduksjoner, og har hatt oppgaver både som skuespiller og instruktør. Rollen i *Jenta i sofaen* er hans første oppgave på Den Nationale Scene.

GERALD PETERSEN er Mannen

Gerald Pettersen gikk ut fra East 15 Acting School, England i 1979, og har vært tilknyttet bl.a. Sogn og Fjordane Teater, Det Norske Teatret, Trøndelag Teater, Riksteatret, Hordaland Teater, div. film og TVproduksjoner og ansatt ved Den Nationale Scene siden 1992. Her er han kjent fra stykker som *Namnet* av Jon Fosse (1995), *My fair lady* av Lerner og Loewe (1996), *Cabaret* av Masteroff og Kander (2000) og sist *Seks personer søker en forfatter* av Luigi Pirandello (begge 2001), *Antigone* av Mats Kjelbye og Alexander Öberg (2002), *1900: Maskespill/ 1900: Maskefall* av Gunnar Staalesen (2002-03) og *Baal* av Bertolt Brecht (2003).

TONJA SANBORN
er Søsteren som ung

Tonja Sanborn gikk ut av Statens Teaterhøgskole i 1995 og hun har siden vært tilknyttet Oslo Nye Teater, div. TV- og filmproduksjoner og ved Den Nationale Scene i flere roller siden 2000. På Den Nationale Scene er hun sist kjent fra *Kong Lear* av William Shakespeare (2000), *Heksene* av Roald Dahl (2001- 02), *Festen* av Vinterberg, Rukov, Hr. Hansen (2002), *1900: Maskespill/ 1900: Maskefall* av Gunnar Staalesen (2002 – 03) og *I blanke messingen* av T. M. C Nally og D. Yazbeck (2003).

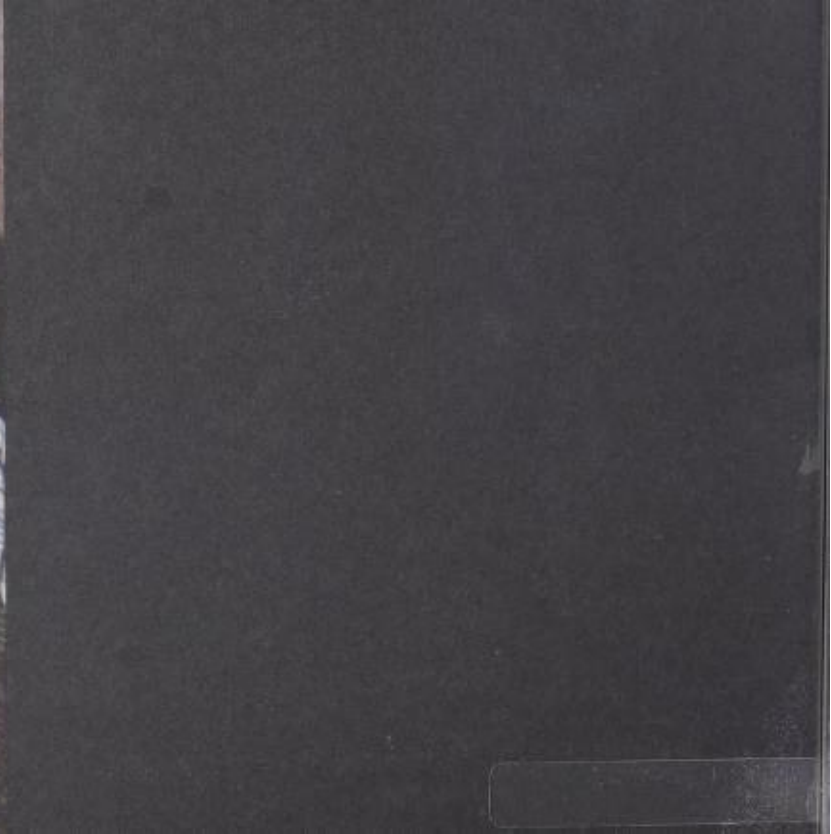
KJERSTI SANDAL er Jenta

Kjersti gikk ut fra Statens Teaterhøgskole 2001 og debuterte på Den Nationale Scene samme år i *En folkefiende* av Henrik Ibsen. Hun har også vært tilknyttet filmproduksjoner, sist *Himmelfall* av Gunnar Vikene (2002). Siden debuten på DNS har hun bla.a. spilt i *En svindler til besvær* av Aleksander Ostrovskij (2001), *Kiss Me, Kate* av Porter og Spewack, *Antigone* av Mats Kjelbye og Alexander Öberg, *Dumme konger og grimme troll* (alle 2002) og *Baal* av Bertolt Brecht (2003).

Morten Borgersen er instruktør.

Morten Borgersen er teatersjef ved Den Nationale Scene. Han har tidligere vært teatersjef ved Teater Ibsen og Teatret Vårt i Molde. Som instruktør har han gjort seg bemerket med en rekke oppsetninger, fra moderne dramatik av Lars Noren, Samuel Beckett og Marguerite Duras og norsk dramatik som Knut Hamsuns *Victoria* og Gunnar Staalesens *1900: Maskespill/ 1900: Maskefall* til klassikere som Shakespeares *Helligtrekongersaften* og Ibsens *John Gabriel Borkman* og dramatisering og regi av Agnar Mykles *Lasso rundt fru Luna* og Bergljot Hobæk Haffs *Skammen*.

Olav Myrtvedt er scenograf.

Olav Myrtvedt har gjort flere forestillinger av Jon Fosse bl. a. *Namnet* på Den Nationale Scene (1995), senere i fjernsynsteateret, *Natta syng sine songar* på Rogaland Teater (1997) og *Barnet* i Budapest (1998). Han har hatt oppgaver for bl.a. Ingun Bjørnsgaard *Prosjekt*, på Trøndelag Teater, Det Norske Teateret, Göteborg Stadsteater, Malmø Dramatiska Teater og Nationaltheateret. Deltager i Kvadrennalen i Praha 2002 med sine Fosse-scenografier.

Jon Fosse er dramatiker.

Jon Fosse debuterte i 1983 med romanen *Raudt, svart*, og har siden bemerket seg sterkt både som lyriker, romanforfatter og dramatiker. Han har fått en rekke priser for forfatterskapet sitt og er nå den mest spilte norske dramatiker etter Ibsen, spilt på over 110 scener verden over bare i 2002 og oversatt til 30 språk. Når Fosse nå er tilbake på teatret hvor han hadde sin debut som dramatiker:

Jon Fosse på Den Nationale Scene

Ingen annen. To europeiske stemmer: Hennes bryllupsbrev
av Botho Strauss og *Og aldri skal vi skiljast* av Jon Fosse,
regi: Kai Johnsen.

Urpremiere Lille Scene 25. februar 1994.

Namnet av Jon Fosse, regi: Kai Johnsen.

Urpremiere Lille Scene 27. mai 1995.

Besøk av Jon Fosse, regi: Kai Johnsen.

Urpremiere Lille Scene 25. mai 2000.

Jenta i sofaen av Jon Fosse, regi: Morten Borgersen.

Norgespremiere Lille Scene 19. september 2003.

DEN NATIONALE SCENE

Program nr. 6 / 2003

A/5 Den Nationale Scene
Pb. 78 Sentrum, 5803 BERGEN
Telefon: 55 54 97 00
www.dns.no

Ansvarlig utgiver: Morten
Borgersen
Redaktør: Bente Aae
Redaksjonen: Morten Borgersen,
Kirsten Broch, Olav Myrtnvedt og
Kjersti Sandal
Foto: Kjetil Alsvik
Grafisk utforming: Eva Tuff

Kr. 20,-

DNS

www.dns.no

Vi minner om...

Utstillingen "Ibsen i Bergen 1851-1857" vises på Bergen Museum, De Kulturhistoriske samlinger, Haakon Sheteligsplass 10.

Utstillingen består blant annet av gjenstander fra Teatermuseet, fra Ibsens tid i Bergen til utvalgte Ibsen oppsetninger på Den Nationale Scene.

Åpningstider:

Hverdager kl. 11-14, søndager kl. 11-15, mandager stengt.

Depotbiblioteket

03sd 26 034

